

BESLUT

2018-05-14

Dnr: 17/03705

SAKEN

Morgonpasset, P3, 2017-12-05, inslag om en konflikt mellan en bokhandel och en författare; fråga om opartiskhet och saklighet, bestämmelsen om genmäle samt bestämmelsen om respekt för privatlivet

BESLUT

Inslaget kritiseras men frias. Granskningsnämnden anser att det brister i förhållande till kravet på opartiskhet.

INSLAGET

Inslaget handlade om en konflikt mellan en bokhandel och en författare. Inledningsvis i inslaget sades följande.

(Pgl 1) – Ja. Nej, men det, det har blivit mycket snack, som det ofta blir i sociala medier när [författarens namn] är inblandad. (Pgl 2) Hm. Får jag bara ge [författarens namn] lite kontext. (Pgl 1) – Jättegärna. (Pgl 2) – Eftersom folk kanske inte vet vem det är. (Pgl 1) – Jättegärna. (Pgl 2) – Hon har alltså varit, jag tror att hon började sin karriär som sexrådgivare i bland annat Veckorevyn. (Pgl 1) – Hm. (Pgl 2) – Och svarade på, ja men, sådana här läsarbrev, helt enkelt. ”Jag kan inte få upp den. Ja, hur gör jag då?” Och sådär. (Pgl 1) – Hm. (Pgl 2) – Och det var. Alltså, hon har varit verksam jättelänge. Hon har skrivit en massa böcker. Hon har skrivit om hur det är att leva i en relation med någon som missbrukar. Alltså, hon har ju, hon har verkligen, liksom, ett, ett långt arbetsliv bakom sig. Nu på senare tid har hon gjort, alltså väldigt, väldigt konstiga uttalanden. Eller konstiga? De är ju rasistiska. (Pgl 3) – Djupt rasistiska. (Pgl 2) – Djupt rasistiska. [...] så att, det är ingen som bryr sig om vad hon har att säga om sex och samliv längre. Utan mer om vad hon har att säga om flyktingpolitiken och så vidare. Eller vad hon. Ja, man vill liksom, ah, skit samma. (Pgl 1) – Ja. Hon har ju blivit någon sorts figur, i alla fall, som uttalar sig i debatten, snarare än en. (Pgl 2) – Som inte låter sig tystas. (Pgl 1) – Nej. Precis. (Pgl 2) – Av det svenska pk-samhället. (Pgl 1) – Någon sorts symbol också, tror jag, för många som stör sig på någon sorts, ja, men, pk-elit och så där. Kontroversiell figur och många upplever hennes uttalanden som rasistiska och så där. Och, liksom, ah. Det som det här handlar om i alla fall, är inte riktigt, eller det har väl med det att göra, så klart. Men det som har hänt, i alla fall, att Pocket shop har valt att ta bort hennes böcker ur sitt utbud. Eller, jag läser från Aftonbladet, så här ”Ryktet sprids att Pocket shop slutat sälja [författarens namn]

böcker på grund av hennes åsikter. Nu slår företaget ifrån sig anklagelserna. Vi har betydligt färre ex än tidigare av henne inne, då hon helt på egen hand skjutit sitt författarskap i sank", skriver företagets inköpschef på ett i ett Facebook-inlägg. Det har ju blivit, alltså, det är några saker med detta. Dels att när de, detta rykte började spridas, att de hade tagit bort henne, eller åtminstone skalat ner, då blev det en sådan här "rating battle" mellan [författarens namn] fans och liksom övriga samhället. Där folk går in och så här, enligt den här artikeln då, folk är inne på någon sådan fan page för [författarens namn] och bara så där "Okej, Pocket shop, it's on" och går in på olika ratingsajter och så här, säger bara "Det här är den sämsta bokhandel, bokaffären i hela världen".

Programledarna samtalade därefter om vad betygsättningen på internet hade resulterat i för bokhandeln och att det var uppfriskande, oavsett sakfrågan, att bokhandeln inte hade bett om ursäkt trots kritiken från författarens fans.

(Pgl 1) – Det är ju så här, någon sorts mediedramaturgi. Och, men det som sker här är att Pocket shop-inköpschefen är, så här, men liksom inte ber om ursäkt, utan hon, eftersom det är en kvinna, är mer så här "Äh...Vet ni vad?". Så här "Det handlar inte om att vi vill tysta [författarens namn]. Att vi är emot demokrati. Att vi inte tycker att hon ska få ha, höras hennes böcker", eller så här. Hon säljer dåligt och det gör hon, menar de, som jag förstår det [...] för att hon har skjutit sitt eget författarskap i sank genom att ha så här extremt kontroversiella åsikter och uppfattas som rasistisk av väldigt många. Och då är hon bara så här "Så tycker vi" och "där står vi". Och liksom att man inte, så här, börjar svaja i det, utan man. (Pgl 2) – Nej. (Pgl 1) – Pocket shop, det är ett eget företag. De får göra, någonstans, vad de vill. Och då är folk så här bara "Ja, men är ni emot demokrati? Ska inte alla böcker få finnas i er affär?" typ. Ett "Det är vår affär. Vi bestämmer", två "Alltså, demokrati är inte att alla ska få synas överallt". (Pgl 3) – Och det är inte en affärsmodell någonstans, faktiskt.

Därefter samtalade programledarna bland annat om att författaren fått möjlighet att uttrycka sina åsikter i tidningar. Sedan sades följande.

(Pgl 3) – Alltså, jag kan bara säga, liksom, vad [författarens namn] själv, [författarens namn] själv säger om detta. Alltså, hon tycker att, hon skriver så här på Twitter att det, det är bedrövt att Pocket shop rensar ut mina böcker. Riktigt uselt och ljuger om att jag inte säljer. Hon menar att det är liksom inte sant. Att hon visst säljer. Att hon, så här, lånar ut pengar. Eller vad säger jag? Lånar ut böcker på biblioteket. Hennes böcker lånas mycket där. (Pgl 2) – Hm. (Pgl 3) – Och så här, Facebook-användare som är på hennes sida, skriver så här "Handlar aldrig mer här. Ett företag som förtrycker författare och vill styra vad jag ska läsa och tycka. Jag trodde sådant försvann med Sovjets förfall". Det här är från Aftonbladetartikeln tror jag.

ANMÄLNINGARNA

Inslaget har anmälts av flera personer som sammanfattningsvis anser att programledarna kallade författaren för rasist och att detta var kränkande och utgjorde förtal. Detta borde författaren fått bemöta. Anmälarna anser vidare att bokhandeln otillbörligt gynnades i inslaget.

Inslaget är därtill anmält av den namngivna författaren i inslaget som anser att programledarna vid upprepade tillfällen sa att hon är rasist och hade rasistiska

åsikter. Författaren anför att det leder till förlorade anställningar och uppdrag att bli kallad för rasist. Rasism klassas också som ett hatbrott. Det är en mycket allvarlig anklagelse och utgjorde grovt förtal och fick direkta konsekvenser för författarens familj. Programledarna tog flera gånger upp vad en inköpsansvarig på Pocket shop hade sagt om författarens försäljning utan att ha någon som helst fakta i frågan. Programledarna vilseledde lyssnarna genom att säga att författarens fans hade gått in och gett Pocket shop ettor i betyg. De förbisåg att människor kanske helt på eget bevåg valt att ge bokhandeln lågt betyg. Det innebar ett ställningstagande i konflikten med bokhandeln från programledarnas sida.

Författaren anför att hon inte getts möjlighet till genmäle. Hon anser vidare att det var djupt antisemitiskt att kalla henne för rasist och att inslaget otillbörligt gynnade bokhandeln.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet, bestämmelsen om genmäle samt bestämmelsen om respekt för privatlivet. SR anför i huvudsak följande.

Morgonpasset är ett livesänt lättsamt underhållnings- och aktualitetsprogram som vänder sig till en ung publik. Programmet blandar högt och lågt och har programledare med starka personligheter som skapar engagemang och interagerar med publiken. Det är ett icke manusbundet program med mycket spontanitet.

I det anmälda programmet pratade programledarna om att Pocket shop anklagats för att ha tagit bort författarens böcker ur sitt sortiment. Anledningen till att Pocket shop slutade sälja dem skulle, enligt olika uppgifter, bero på författarens uttalanden om bland annat invandrare. Programledarna berättade också att Pocket shops inköpschef i ett Facebook-inlägg sagt att bokhandeln inte alls slutat sälja författarens böcker. De hade dock bara kvar några få titlar i sortimentet och skälet var, enligt Pocket shop, att författarens böcker inte sålde lika bra som tidigare. Inköpschefen skrev också att författaren ”helt på egen hand skjutit sitt författarskap i sank”.

För att ge Pocket shops uttalande en kontext och förklara för den lyssnare som inte sedan tidigare kände till författaren sa programledarna att hon gjort rasistiska uttalanden. Det programledarna syftade på är bland annat uttalanden författaren gjort i en tjeckisk tv-intervju. SR hänvisar i sitt yttrande till en artikel på SVT.se där det står bland annat följande.

I en tjeckisk tv-intervju beskrev barnboksförfattaren Sverige som ett land som ”vacklar under massinvandringen”, att invandrare ”terroriserar landet” och att folk börjat bevärna sig. Nu får [författarens namn] kritik för att svartmåla Sverige.

I artikeln framgår det också att författaren fått kritik för att på Twitter ha skrivit ”Är det inbördeskrig mot det marockanska gatuslöddret på g” i samband med att en mobb attackerade personer med utländsk bakgrund på Sergels Torg i Stockholm. Författaren backade sedan från uttalanden och menade att hon hade fel fakta och var för snabb med att kommentera händelsen.

SR vill framhålla att programledarna inte sa att författaren var rasist vilket flertalet anmälare hävdar. Programledarna sa också att författaren är en stark röst i debatten och läste upp vad hon själv sagt i en tweet om försäljningen av sina böcker. Ämnet blev således allsidigt belyst och de olika parternas inställning i konflikten framkom.

Morgonpassets redaktion beslöt efter sändningen att kontakta författaren och ge henne en möjlighet att ytterligare kommentera det som sagts. Intervjun med författaren bandades och sammanfattades av en av programledarna i *Morgonpasset* den 9 december 2017 kl. 10.30. Ett kortare klipp från intervjun spelades också upp. Författaren sa bland annat att hon i vissa fall har uttryckt sig ”klumpigt” tidigare. Hon menar att hon inte har uttryckt främlingsfientliga åsikter eller sagt något rasistiskt.

Vad gäller bestämmelsen om respekt för enskilds privatliv vill SR framhålla att författaren är en högst flitig aktör i den offentliga debatten. Hon har själv sökt offentlighet i frågor som rör invandring och politiska frågor kopplat till den. Även vad gäller konflikten med Pocket shop har författaren kommenterat och argumenterat offentligt via sociala medier. I *Morgonpasset* har hon getts möjlighet att svara och förklara sin inställning genom genmålet. Det skulle inte vara möjligt att ta upp den aktuella tvisten utan att berätta vem det handlade om och då på något sätt kommentera hennes kontroversiella uttalanden. SR anser därför att det eventuella intrånget i hennes privatliv var motiverat av ett allmänt intresse.

INFORMATION

Granskningsnämnden har tagit del av genmålet som SR hänvisar till i sitt yttrande. Genmålet sändes i *Morgonpasset* den 9 december 2017 och bland annat följande sades.

(Pgl) – Det var många lyssnare som reagerade, tyckte att vi skulle ha med [författarens namn] så hon fick ge sin syn på saken. Vi ringde henne igår. Och jag ska, jag ska sammanfatta bara lite här vad hon sa. Angående det här med Pocket shop så håller hon inte med om att hon säljer dåligt. Hon tycker att Pocket shop har behandlat frågan dåligt. Hon tycker inte alls att hon har skjutit sitt författarskap i sank. Hon säger också att hon har tagit illa vid sig av det hela och hon tycker att hon har blivit utpekad som rasist. Hon säger att hon inte är rasist utan att hon bara kritiserar den svenska flyktingpolitiken. Hon säger också att hon i vissa fall har uttryckt sig klumpigt men att hon inte gör skillnad människor och människor. Ett känt exempel som fått mycket kritik är när hon kallade en grupp invandrare som bodde på gatan för ”gatuslödder”. Vi kan höra vad hon säger här efter, säger om sina uttalanden som har kritiserats för att inte

stå upp för alla människors lika värde. Här pratar hon också om att hon upplever att det inte går att ha olika åsikter i Sverige. (Författare) – Jo, men Sverige är ju då ett land där man bara får tycka en sak i taget. Där man också har problem med olika typer av åsiktskonflikter eller hur vi ska kunna uttrycka det. Jag har inte uttryckt främlingsfientliga åsikter. Jag har inte sagt någonting rasistiskt. Jag har några gånger uttryckt mig klumpigt som har kunnat missförstås. Jag har absolut ingen som helst nedsättande syn på människor från andra länder och så.

FÖRFATTARENS KOMMENTAR

Författaren har kommenterat SR:s yttrande och anför i huvudsak följande. Programledarnas uttalande, om att hon har uttryckt sig rasistiskt, har orsakat henne mycket lidande och skada. Intervjun efteråt, med syfte att minska skadan, var inte till någon hjälp. Det gjordes en lång intervju som inte sändes.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor.

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag, antingen genom att den kritiserade själv medverkar eller genom att en kommentar från honom eller henne redovisas.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

SR ska ge den som har ett befogat anspråk på att bemöta ett påstående tillfälle till genmäle (15 § i sändningstillståndet). Ett genmäle ska sändas så snart det kan ske i eller i anslutning till program av samma eller likartad karaktär som det som anmärkningen avser.

SR ska respektera den enskildes privatliv i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat (16 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen är avsedd att ge skydd för den personliga integriteten.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden prövar om innehållet i sända program följer de regler och villkor som gäller för sändningarna. Det ingår inte i nämndens uppgift att pröva frågor om förtal. Denna del av anmälningarna lämnas därför utan åtgärd.

Nämnden konstaterar att programledarna sa att författaren gjort uttalanden som varit ”djupt rasistiska”. Enligt nämndens mening var det långtgående kritik som krävde ett bemötande. Att författaren inte medverkade direkt i programmet, eller att programledarna på annat sätt redogjorde för hennes inställning till kritiken, innebar en klar brist i förhållande till kravet på opartiskhet. Det kan diskuteras om inslaget i *Morgonpasset* som sändes fyra dagar senare, där en programledare redovisade en kommentar från författaren samt spelade upp delar av en intervju där hon bemötte påståendet om att hon skulle ha uttryckt sig rasistiskt, till fullo uppvägde denna brist. Vid en sammantagen bedömning anser dock nämnden att programföretaget genom det uppföljande inslaget gett författaren tillräcklig möjlighet att kommentera kritiken och att inslaget inte strider mot kravet på opartiskhet. Påståendet att författaren gjort djupt rasistiska uttalanden får i sammanhanget inte heller anses utgöra något intrång i författarens privatliv.

Vad anmälarna anfört i övrigt medför inte att inslaget strider mot bestämmelserna i sändningstillståndet.

Detta beslut har fattats av Kristina Ståhl, Jan Holmberg, Staffan Dopping, Gunnar Springfeldt, Bo-Erik Gyberg och Kristina Åberg efter föredragning av Johannes Wik.

På granskningsnämndens vägnar

Kristina Ståhl

Johannes Wik

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.